

30 april 2025

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Privaat handelen in *Microcredentials*

1 Inleiding

Een onderwerp dat (weer) opdook in de feedback op onze beschouwingen, is het werken door bekostigde hogescholen (en universiteiten) met een aanbod van 'microcredentials'. Het verzorgen daarvan valt als zodanig onder het private handelen. Dat wil dus zeggen dat deze instellingen zich aan bepaalde regels en afspraken dienen te houden. Om als overheid de controle daarop te kunnen invullen, worden de instellingen geacht hierover in het jaarverslag een vorm van verantwoording af te leggen.

Nu is het zo dat de huidige minister zich bezint op aanpassingen rond dit alles, door met nieuwe afspraken te komen. Daarom is door het bureau Andersson Elffers Felix (AEF) onderzoek verricht naar het private handelen van bekostigde instellingen door de jaarverslagen ervan door te nemen aan de hand van een aantal criteria. Dat rapport verscheen in februari dit jaar (en het is te vinden op onze website bij de documenten, middelste kolom).

We pikken er een passage uit die kan worden gekoppeld aan het aanbieden van MC's.

2 Verrijking

In het desbetreffende rapport van AEF staat een interessante passage als het gaat om het aanbieden van scholing in de private setting, onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de bekostigde instelling. Men zal moeten aantonen dat binnen de regeling wordt gebleven, door de meerwaarde voor het bekostigde onderwijs zichtbaar te maken.

De meest genoemde meerwaarde is verrijking van het bekostigd onderwijs

Instellingen rapporteren het meest dat zij private activiteiten ondernemen omdat dit een belangrijke aanvulling is op de wettelijke taak.

Private activiteiten verrijken het onderwijs omdat het de toegankelijkheid van onderwijs vergroot of omdat het bekostigde onderwijs aantrekkelijker wordt gemaakt. Een voorbeeld hiervan is het aanbieden van taallessen om mensen met een taalachterstand voor te bereiden op een bekostigde opleiding.

Naast verrijking, zijn het vergroten van doelmatigheid, de synergie tussen onderwijs en onderzoek en valorisatie argumenten om een private activiteit te ondernemen. Het valt op dat veel instellingen algemeen blijven in hun rapportage over de toegevoegde waarde van private activiteiten.

Het is dus niet zo dat men er 'rijk' van wil worden (het private inkomen is gemiddeld zo'n 1,5% van het totale budget), maar het gaat om het op basis van opgedane private ervaringen kunnen aanpassen, aanvullen, actualiseren en verbeteren van het bestaande reguliere en dus formele aanbod aan onderwijs en onderzoek. Dat is dus de bedoeling, want in de desbetreffende regeling staat dat het private handelen in lijn met reguliere activiteiten dient te zijn. Daarom wordt het ook in het jaarverslag zo nadrukkelijk genoemd en omschreven, om aan de voorschriften te voldoen.

Dat de Inspectie constateert dat veel van de instelling algemeen weinig zeggen over juist die toegevoegde waarde, en misschien bedoelen ze wel: 'opzettelijk vaag zijn', is tussen de regels door te lezen. Dat is misschien ook wel logisch want bij het doornemen van het private aanbod van bekostigde hogescholen via de daarvoor bestemde websites valt juist nadrukkelijk op dat relatief veel scholing eigenlijk weinig in directe zin met het reguliere aanbod van doen heeft (en dan lijkt het meer op 'verrijking' door meer omzet te genereren).

We nemen daarbij aan dat medewerkers van de Inspectie niet voortdurend allerlei websites raadplegen aan de hand van wat er in het jaarverslag staat (over het vorige jaar). Het aanbod wordt regelmatig aangepast en is vaak lastig te doorgronden als het gaat om de raakvlakken met het geheel van bekostigde opleidingen (Ad, Bachelor, Master). Misschien zou men er een keer een paar dagen voor moeten uittrekken om een en ander door te ploegen, om het jaar daarop te bezien hoe de CvB's het allemaal verantwoorden. Daarmee lijkt een goed gesprek over de bevindingen zeker voor de hand te liggen.

3 Microcredentials vormgeven

In de afgelopen jaren is het aanbieden van korte programma's, in allerlei soorten en maten, zo langzamerhand een eigen leven gaan leiden. Er is nu een NLQF waarmee een programma in de non-formele sfeer aan een niveau is te koppelen – hetgeen dus weinig over de kwaliteit op zich zegt, want daarvoor moeten andere wegen worden bewandeld om de waarde van een certificaat te kunnen benoemen.

Veel van die korte en/of smalle trajecten worden vandaag de dag onder het begrip 'microcredential (MC)' geschaard. Het gebruik van de MC is vooral (ook internationaal) te zien in het hoger onderwijs. Dat is op zichzelf niet vreemd vanwege het gebruik van het begrip 'credit', al jarenlang ingeburgerd in het hbo en wo. Het is tevens een handige manier om bij de MC te leunen op formele opleidingen, door stukken ervan te gebruiken en daaraan credits (studiepunten) te hangen¹. We gaan daar verder op in.

3.1 Soorten MC's in relatie tot een formele opleiding

Er wordt driftig gezocht naar de inbedding van de MC in het onderwijsstelsel. Diverse organisaties en experts hebben zich er al over gebogen, om te komen tot heldere en bruikbare afspraken. We willen graag een voorstel lanceren en dan zien we wel in hoeverre het lukt er iets mee te doen.

We onderscheiden de volgende soorten MC's, uitgaande van het standpunt dat het programma in principe zo dicht mogelijk tegen de (bekostigde) formele opleidingen aanligt, om dus te leren van de ervaringen die met het verzorgen van MC's wordt opgedaan, zoals geformuleerd in de regeling voor privaat handelen:

1. Het MC-programma bestaat *geheel* uit onderwijseenheden resp. een groep leeruitkomsten van een formele opleiding;
2. Het MC-programma bestaat *grotendeels* uit onderwijseenheden resp. een groep leeruitkomsten van een formele opleiding, aangevuld met leeruitkomsten die te zien zijn als maatwerk voor de doelgroep;
3. Het MC-programma bestaat *voor een beperkt deel* uit onderwijseenheden resp. een groep leeruitkomsten van een formele opleiding, aangevuld met leeruitkomsten die te zien zijn als maatwerk voor de doelgroep.

Ad 1

Dit is dus een situatie die de wetgever graag ziet, door een of meer onderwijseenheden en/of leeruitkomsten bij elkaar te nemen, zodanig dat ze als MC een duidelijke relevantie voor de arbeidsmarkt vormen. In de wet voor het NLQF staat daarom het volgende:

“Indien een onderwijsinstelling voor een deel van een formele opleiding een waardedocument verstrekt waarop die formele opleiding wordt vermeld, dan worden ook het NLQF-niveau en het daarmee corresponderende EQF-niveau van die formele opleiding vermeld.”

De MC krijgt aldus een waardedocument mee, een certificaat, met daarop vermeld het niveau, zowel van het NLQF als het EQF (die voor ons land identiek zijn), van de opleiding waarvan de onderwijseenheden en leeruitkomsten deel uitmaken.

Ad 2

In dit geval zou men kunnen besluiten om een grens af te spreken rond het 'grotendeels' enten van de MC op een formele opleiding. Het gaat bij zo'n MC ook weer om de relevantie voor de arbeids-

¹ In bijvoorbeeld de VS kun je allerlei opleidingen volgen die vallen onder 'non-credit', net zoals hier het geval is met private scholingsprogramma's die niet formeel zijn, niet aan het NLQF zijn gekoppeld met een bepaalde studieduur en zodanig zijn ingevuld dat er vrijwel geen vrijstellingen voor formele opleidingen mee zijn te verwerven.

markt en dan is daar meer ruimte voor door een kerndeel af te spreken met onderwijseenheden en leeruitkomsten van een formele opleiding, aangevuld met andere leeruitkomsten om die relevantie waar te maken. Daarmee kan vervolgens de markt worden opgegaan, met een vorm van maatwerk.

Hoe te komen tot die grens? Men hanteert bij de NVAO als 'ongeschreven regeling' de verhouding 60% voor de kern van de opleiding en 40% voor de keuze-eenheden. Misschien is het daarom handig om dit ook te hanteren voor de MC als het gaat om 'grotendeels', om allerlei gesteggel te voorkomen.

Er wordt aan deze MC een certificaat gehecht met daarbij vermeld het niveau van de opleiding waaruit de kern afkomstig is.

Ad 3

Het houdt dan in dat als de kern met onderwijseenheden en leeruitkomsten minder dan 60% en meer dan 25% van de studielast van de MC bedraagt, het gaat om een non-formele kwalificatie vanwege het duidelijke maatwerk. Deze moet vervolgens worden aangemeld bij het NCP voor een inschaling in het NLQF, mede vanwege het feit dat dan geen harde uitspraak meer is te doen over de koppeling aan de formele opleiding². Ook kan op die manier het niveau op een onafhankelijke wijze worden vastgesteld.

Uiteraard kan op het certificaat bij de onderwijseenheden worden vermeld welke daarvan uit een formele opleiding zijn geplukt, met het niveau daarvan. Het kan echter zo zijn dat de eenheden uit een bacheloropleiding afkomstig zijn maar dat het NCP vaststelt dat de MC op niveau 5 dient te worden aangeboden. Ook kan het gebeuren dat er vanwege de omvang van de MC geen niveau aan het betreffende programma valt te koppelen. Er zal vervolgens nauwkeurig moeten worden beschreven hoe de vork in de steel zit, dus waar de eenheden en leeruitkomsten te vinden zijn binnen de formele opleiding.

3.2 Geen eenheden van de formele opleiding...

De consequentie van bovenstaande indeling is dat als er geen of weinig kenmerkende onderwijseenheden en/of leeruitkomsten³ van een formele opleiding in het programma van de MC voorkomen, ze niet onder de vlag van de bekostigde instelling kunnen worden aangeboden⁴. Dit soort MC's passen bij het aanbod door private instellingen en andere private organisaties (denk maar eens aan branches en beroepsverenigingen).

De private hogescholen kunnen dus behoorlijk flexibel aan de slag gaan, maar goed, ze richten zich mede op het 'levenlang ontwikkelen'. Nu is het zo dat een private instelling ook in formele zin onder hetzelfde bestuur kan vallen als de bekostigde hogeschool of universiteit. Daarmee hebben ze dus 'spelers in de verschillende teams' op het 'gelijke speelveld', maar wel zodanig dat ze elkaar niet zullen 'tackelen'. Het is aan de overheid om – als bovenstaande aanpak rond de MC's wordt gezien als een bruikbare – te bezien of die constructie wel zo handig is. Het bestuur kan op die wijze van alles aanbieden, ook door van elkaar gebruik te maken rond materiaal, faciliteiten, docenten en ander personeel.

3.3 Dynamiek

Wat bij dit alles ook nog komt kijken is de dynamiek bij het opstellen van programma's voor de opleidingen. Dat kan op basis van allerlei ervaringen gebeuren, zoals dat bij stages en afstudeeropdrachten het geval is – mede te bespreken in de werkveld-adviesraad en uiteraard door de examencommissie. Maar de MC's leveren ook informatie op over wat er zoals in het werkveld aan veranderingen te wachten staat, en daar zijn ze toch voor bedoeld. Vervolgens kunnen de MC's weer worden aangepast en zo is de actualiserings-cirkel mooi rond.

² Een MC kan bijvoorbeeld twee kleine eenheden van de formele opleiding omvatten, met daarnaast een behoorlijke hoeveelheid maatwerk. In dat geval is het niet juist om mee te drijven op die formele opleiding.

³ We hebben het dan bijvoorbeeld niet over vakken als wiskunde, Nederlands, basiskennis Engels e.d. Het moet bij zo'n MC om eenheden en leeruitkomsten gaan die specifiek in de opleiding zijn terug te vinden.

⁴ Een lastig probleem hierbij is dat een bekostigde hogeschool als argument voor dit soort MC's kan gebruiken dat men daarmee de onderwijs- en scholingsmarkt verkent, opdat er vervolgens aanleiding is om een nieuwe opleiding te gaan starten. Het ligt voor de hand om dit dan ook in het jaarverslag op te nemen en de MC voor een beperkte periode aan te bieden, afhankelijk van het al dan niet verder te gaan met het plannen van een nieuwe formele opleiding.

3.4 Houdbaarheid van MC's

Uiteraard wordt op elk waardedocument – ook bij MC's die het NCP van het NLQF beoordeelt – de datum van afgifte gezet dan wel de datum waarop de laatste toets is afgelegd. Daarmee kan een instelling die de betrokkene mogelijk vrijstellingen wil verlenen, zien hoe lang geleden het is dat hij of zij het programma heeft gevolgd. De inschrijving bij het register van het NLQF geldt voor zes jaren en kan daarna altijd weer worden vernieuwd op basis van een actuele beoordeling.

Net als in de Onderwijs- en Examenregeling van een opleiding kan voor MC's die door instellingen worden afgegeven, worden ingegaan op de termijn die past bij wanneer een bepaald resultaat is behaald. De leeruitkomsten kunnen wel tekstueel gelijk zijn gebleven maar de wijze waarop ze zijn verworven kan best zover in het verleden liggen dat er toch geen vrijstelling door de examencommissie kan worden gegeven. Uiteraard wordt ook naar het niveau gekeken 'van toen' want binnen programma's kunnen altijd verschuivingen plaatsvinden.

Het betekent derhalve dat iemand wel studiepunten heeft behaald met een bepaald certificaat, maar dat niet de suggestie moet worden gewekt dat ze daarna altijd geldig zijn. Dit alles heeft mogelijk z'n waarde niet behouden in de tijd en dienen bepaalde eenheden toch gewoon te worden gedaan (en die ook aan aanpassingen onderhevig zijn geweest, geheel of gedeeltelijk).

4 Kortom – ook een vorm van na- en bijscholing

Hetgeen hierboven zoal is geschetst, is het een voorstel van onze kant. Het is tevens een poging om rond het gebruik van micro-credentials duidelijk te zijn, met in het achterhoofd de regeling 'helderheid' en dus het privaat handelen door bekostigde hogescholen en universiteiten. Het past ook bij de wetgeving als het gaat om de opdracht aan hogescholen om zo goed mogelijk in te spelen op wat de arbeidsmarkt vraagt aan actuele competenties.

Het is mede een invulling van een aanpak die hoort bij het 'levenlang ontwikkelen'. Degenen die een formeel getuigschrift hebben behaald kunnen in de jaren daarna een of meerdere MC's volgen die op dat moment bij de desbetreffende opleiding horen. Het is daarmee een vorm van na- en bijscholing, passend bij de ontwikkelingen binnen de eigen functie of sector. Dat is derhalve een prima manier om de bekostigde instellingen een zekere ruimte te geven met betrekking tot het privaat handelen met scholingsvormen. Laten de betrokken beleidsmakers dit maar eens onder de loep nemen...